

11. Теремцова Н. В. Особливості юридичної відповідальності у контексті правомірної та протиправної поведінки: соціологічний аспект. // Соціологія права. Науково-практичний журнал №№ 1-2(7-8), 2014. Вид. Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи. – 2014. – 159 с. – С.111-117. Фахове видання.
12. Теремцова Н. В. Проблема існування позитивної відповідальності в умовах сучасного державотворення в Україні // Малий і середній бізнес. Економіко-правовий науково-практичний журнал «Право, Держава, Економіка». – №№ 1-2 (64-65). – 2016. – Вид. навчально-консульт. Центр в Інституті законодавчих передбачень і правової експертизи. – К. 2016. – С. 73-80. – 128с. Фахове видання.
13. Черногор Н. Н. О теоретических проблемах юридической ответственности // Журнал российского права. – 2006. – №5. – С. 36.
14. Чиркин В. Е. Юридическое лицо публичного права // Журнал российского права. – 2005. – С. 27.
15. Шершеневич Г. Ф. Понятие о гражданском праве. – Казань : Типография Казанского Императорского Университета, 1898.

Теремцова Н. В. Особливості юридичної відповідальності суб'єктів приватного права

Проблема юридичної відповідальності в контексті суб'єктів приватного права не в повному обсязі висвітлена на сторінках як вітчизняної, так і зарубіжної юридичної наукової літератури. Проблема юридичної відповідальності, незважаючи на те, що вона обговорюється протягом декількох десятиліть років, не втратила своєї актуальності і в даний час. В статті автор доводить та дає поняття щодо видів відповідальності та поняття юридичної відповідальності.

Ключові слова: держава, суспільство, юридична відповідальність, обов'язок, реалізація санкцій, суб'єктивне право, примус, приватне право, суспільний порядок.

Teremtsova N. V. the features of legal responsibility of private law subjects

In the article, the author proves and gives the concept of types of responsibility and the concept of legal responsibility. The problem of legal liability in the context of private law subjects not fully covered in the pages of both domestic and foreign legal scientific literature. The problem of legal liability, even though it is discussed for several decades, has not lost its relevance now.

Key words: state, society, legal responsibility, duty, implementation of sanctions, subjective law, coercion, private law, public order.

DOI: 10.33.66.3/2524-017X-2019-10-271-274

УДК 340.134 : 342

*Вікторія Миколаївна Тернавська,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри охорони праці
і навколишнього середовища Київського національного
університету будівництва і архітектури*

МІСЦЕ І РОЛЬ ПРАВОВОГО МОНІТОРИНГУ ТА ПРАВОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В СИСТЕМІ ЗАСОБІВ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. Сучасна правова політика України має низку стратегічних завдань, однак всі вони спрямовані на досягнення загальної мети – модернізації національної правової системи, де правові засоби упорядкування різних сфер життєдіяльності суспільства використовуватимуться задля належного забезпечення законності і правопорядку, умов вільного розвитку особистості та реалізації у повній мірі її конституційних прав і свобод. В той же час, аналізуючи стан правового життя українського суспільства, можна відзначити низьку ефективність юридичного інструментарію. Причина вбачається у невисокій якості правотворчого процесу, який відбувається без належного аналізу стану соціально-економічних відносин, урахування потреб нового постіндустріального суспільства, змін у суспільній свідомості. Відповідно одним із пріоритетних напрямів правової політики, зокрема конституційно-правової політики, має бути удосконален-

ня нормотворчої діяльності органів державної влади та органів місцевого самоуправління. Пошук шляхів удосконалення правотворчого процесу актуалізує питання законодавчого визначення правового моніторингу і правової експертизи як обов'язкових засобів реалізації правової політики держави на стадії проектування нормативно-правових актів та у процесі їх застосування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення проблематики правової політики останнім часом значно активізувалося в українській юридичній науці. Окремі аспекти правової політики висвітлювалися у працях Ю. Шемшученка, В. Тація, В. Селіванова, О. Петришина, О. Скрипнюка, О. Скакун та інших українських правознавців, однак питання застосування правового моніторингу та правової експертизи як засобів формування ефективної правової політики ще не стали окремим, самостійним предметом дослідження в українській юридичній науці. Натомість питання засобів правової політики досліджувалося такими російськими юристами-вченими, як О. Малько, М. Матузов, К. Шундіков, Р. Пузиков, В. Затонський, О. Саломатін та ін. В той же час, дослідження питання правового моніторингу та правової експертизи в аспекті загальної проблематики вітчизняного нормотворчого процесу та нормотворчої техніки набуло систематичного характеру. Серед наукових робіт слід зазначити розвідки з даної тематики таких українських правознавців, як О. Зайчук, О. Богачова, Н. Нижник, Ю. Градова, І. Оніщук, О. Короткова, В. Косович, Г. Рибікова та інших вчених.

Мета статті. Ставимо за мету розкрити суттєві характеристики правового моніторингу та правової експертизи як ефективних засобів правової політики, що сприяють формуванню якісної нормативно-правової бази, й обґрунтувати доцільність запровадження моніторингу та експертизи як обов'язкових стадій нормотворчого процесу.

Основні результати дослідження. Реалізація сучасної правової політики відбувається за допомогою різних засобів – юридичних і неюридичних, які визначаються як діяльність різних державних органів і інститутів громадянського суспільства, спрямована на досягнення цілей правової політики [1, с. 3]. У системі спеціальних юридичних засобів правової політики важливу роль відіграє правовий моніторинг. В юридичній літературі існують різні інтерпретації поняття правового моніторингу, однак, загалом правовий моніторинг визначається як комплекс системних і систематичних дій органів державної влади, місцевого самоуправління, громадських організацій у межах наданих їм конституційних повноважень щодо збору, аналізу й узагальнення інформації про стан законодавства і практику його застосування з метою виявлення їх відповідності запланованому результату правового регулювання та очікуванням суспільства [2, с. 30].

На думку дослідників, об'єктом правового моніторингу мають бути не лише нормативно-правові акти, але і правозастосовні та правоінтерпретаційні акти, що становлять основу правового регулювання суспільних відносин, а також всі інші політико-правові явища в їх діалектичному взаємозв'язку, взаємодії та постійному розвитку [3, с. 6], що зможе сприяти удосконаленню механізму правового регулювання.

Справедливо ставиться питання щодо необхідності вироблення єдиної термінології та критеріїв оцінювання нормативно-правових актів, як результату правотворчості, з урахуванням різноманітності видів та рівнів їх прийняття [4, с. 14]. Критеріями правового моніторингу, на думку дослідників, мають бути, по-перше, задоволення за допомогою права суспільних потреб, соціальних інтересів, прав і законних інтересів громадян та, по-друге, забезпечення власне юридичної якості дії правових принципів і норм, а саме: відповідність вимогам юридичної техніки, відповідність загальноновизнаним міжнародним документам про права людини і громадянина; відповідність конституції, законам та іншим нормативно-правовим актам і нормам суспільної моралі [5, с. 40].

Провідна роль правового моніторингу у процесі творення правової політики полягає, на нашу думку, у його функції надання суб'єкту нормотворчості об'єктивної інформації про потреби правового врегулювання певних суспільних відносин. Необхідна інформація збирається у процесі спостереження за динамікою розвитку соціальних явищ, аналізується та трансформується у конкретні науково обґрунтовані пропозиції на предмет доцільності застосування юридичного впливу на певну сферу суспільних відносин або ж щодо удосконалення змісту діючого нормативно-правового акта задля усунення наявних колізій чи дублювання правових норм, подолання прогалин та прогнозування подальшого розвитку правового життя. Таким чином, моніторингові дослідження сприяють зародженню правових ідей стратегічного характеру, що визначають напрями правового регулювання, та їх матеріалізацію у конкретних правових нормах. Крім того, правовий моніто-

ринг є тим інструментом, завдяки якому стає можливим прозорість процесу правотворення на всіх рівнях влади та реальна участь інститутів громадянського суспільства у формуванні і реалізації правової політики держави.

Найбільш важливим у процесі моніторингу вважається визначення першочерговості проблем правового регулювання, удосконалення організаційно-правових засад методології та технології нормотворчої діяльності і, в першу чергу, законотворчої діяльності [6, с. 52]. Однак, як зауважують дослідники, якщо правовий моніторинг, хоча й поверхнево, проводиться сьогодні щодо законів, то підзаконні акти – акти відомчої нормотворчості, акти органів місцевого самоврядування та акти правозастосовної практики, перебувають поза межами моніторингу [3, с. 9].

Якість нормативно-правових актів зумовлює потребу не лише у правовому моніторингу, але й у проведенні правової експертизи, яка взаємодіє з правовим моніторингом і виступає іншим важливим засобом формування і здійснення правової політики держави. Експертиза – це поглиблений аналіз певного об'єкта, результатом якого є оформлені у відповідному процедурному порядку професійні висновки для забезпечення прийняття правильного рішення з питання, що досліджується [7, с. 219].

Інститут експертизи має відігравати вирішальну роль у забезпеченні законності та техніко-юридичної досконалості проектів нормативно-правових актів [8, с. 103]. З цією метою всі проекти правових актів проходять правову експертизу, науково-правову експертизу, антикорупційну експертизу, гендерно-правову експертизу, експертизу на відповідність законодавству ЄС. Однак саме правова експертиза має дати оцінку відповідності проекту нормативно-правового акта сучасним досягненням вітчизняної та зарубіжної правової науки та юридичної практики, узгодженості положень проекту акта з іншими правовими актами, визначити його соціальну та економічну доцільність, наслідки його реалізації.

Порядок проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів достатньо чітко визначений Методичними рекомендаціями щодо проведення правової експертизи від 21.11.2000 р. [9], яка, між іншим, зазначає особливості та значущість наукової правової експертизи. Однак для удосконалення інституту правової експертизи як засобу правової політики вченими пропонується нормативно закріпити в загальній схемі нормотворчої процедури проведення науково обґрунтованої правової експертизи в якості обов'язкового етапу підготовки нормативно-правових актів, особливо законопроектів як найбільш значимих актів [7, с. 222].

Науково-правова експертиза має вагоме значення у системі засобів правової політики. Така експертиза проводиться різними науковими установами, зокрема, Інститутом держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Науково-дослідним інститутом приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, Науково-дослідним інститутом інтелектуальної власності НАПрН України тощо, які своїми високопрофесійними і науково обґрунтованими висновками підвищують роль науки у формуванні та реалізації правової політики. Діяльність цих інститутів спрямована на вивчення проектів нормативно-правових актів та положень діючого законодавства з метою виявлення прогалин і колізій, визначення суспільної думки щодо повноти забезпечення конституційних прав і свобод громадян нашої держави та захисту їхніх інтересів при реалізації державної політики.

Отже, і правовий моніторинг, і правова експертиза сприяють підвищенню якості нормативно-правових актів, що приймаються, та дозволяють проводити всебічний аналіз фактичного стану законодавчої бази і прогнозування подальшого розвитку національної правової системи, де належним чином мають бути забезпечені і дотримані основоположні права і свободи людини і громадянина.

На даний момент в Україні не врегульовано на законодавчому рівні порядок організації і проведення ані правового моніторингу, ані правової експертизи, тому немає системного і систематичного аналізу проектів нормативно-правових актів, а також чинного законодавства і практики його застосування; здійснюється лише моніторинг заходів щодо реалізації конкретних задач. Зокрема, згідно з наказом Міністерства юстиції України проводиться лише моніторинг стану додержання законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів [10]. Існує нагальна потреба в урегулюванні моніторингу законодавства та правозастосовної практики шляхом прийняття відповідного закону, в якому пропонується визнати правовий моніторинг однією із стадій нормотворчого процесу [4, с. 42]. В юридичній літературі вже представлено концепцію проекту Закону України «Про правовий моніторинг» українською дослідницею даної проблематики Ю. Градовою [11].

Нехтування прийомами моніторингу та експертизи як засобів аналізу й оцінки результатів нормотворчої діяльності призводить до ступору як самого нормативно-правового акта, так і до гальмування розвитку тих суспільних відносин, які цей правовий акт покликаний врегулювати. Зокрема, Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. [12], незважаючи на відповідність стандартам законодавства ЄС, знаходиться саме у такому ступорі внаслідок наявних колізій і прогалин, які створюють підстави для дискреції повноважень посадових і службових осіб, а також для корупції, що грубо порушує законні права та інтереси громадськості та господарюючих суб'єктів [13]. Більше того, вже два роки законодавець не вживає належних заходів для усунення наявних недоліків чинного законодавства з оцінки впливу на довкілля, не прийнято підзаконних актів на виконання положень Закону.

Висновки. Таким чином, правовий моніторинг та правова експертиза є ефективними засобами формування і реалізації правової політики держави, дія яких спрямована на забезпечення належної якості нормативно-правових актів, що приймаються, та їх практичну реалізацію. Крім того, правовий моніторинг має велике значення для демократизації державного управління, поінформованості громадськості про нормативні засади та стан розвитку правового життя, а також для підвищення рівня правосвідомості і правової культури суспільства. Наука конституційного права має активізувати свою роботу у напрямку розробки концепції удосконалення нормотворчого процесу з метою вирішення сучасних проблем розвитку національного законодавства, на підставі якої має бути розроблено відповідний закон, яким передбачатиметься обов'язковість проведення правового моніторингу і правової експертизи як на стадії проектування законних та підзаконних нормативно-правових актів, так і на стадії правозастосування.

Список використаних джерел

1. Пузиков Р. В. Средства реализации правовой политики. Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. 2013. Выпуск 11 (127). С. 1-12. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/sredstva-realizatsii-pravovoy-politiki>
2. Горохов Д. Б., Спектор Е. И., Глазкова М. Е. Правовой мониторинг: концепция и организация. Журнал российского права. 2007. № 5. С. 25-38. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/pravovoy-monitoring-kontseptsiya-i-organizatsiya>
3. Градова Ю. В. Институт правового мониторингу як засіб оптимізації національної системи законодавства: конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 2012. 20 с.
4. Онищук І. Методологічні принципи моніторингу нормативно-правових актів. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2016. Випуск 63. С. 10-17.
5. Косович В. М. Правовий моніторинг як засіб вдосконалення нормативно-правових актів України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 3. С. 31-44. URL : http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/03_2012/12kvmpau.pdf
6. Нижник Н. Р. Правовий моніторинг як необхідна складова законотворчого процесу. Вісник Центральної виборчої комісії. 2014. № 2 (29). С. 50-54. URL : http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2014_2/visnik2_2014_st_16.pdf
7. Малько А. В., Затонский В. А. Правовая политика: основы теории и практики : учебно-методический комплекс. Москва : Проспект, 2015. 352 с.
8. Богачова О. В. Законотворення: теоретико-прикладні аспекти. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2012. 448 с.
9. Методичні рекомендації щодо проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів. Постанова колегії Міністерства юстиції України, Центр правової реформи і законопроектних робіт від 21.11.2000 р. № 41. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va041323-00>
10. Про затвердження Порядку проведення органами юстиції перевірок стану додержання законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів. Наказ Міністерства юстиції України від 19.01.2012 р. № 93/5. Офіційний вісник України. 2012. № 5.
11. Градова Ю. В. Щодо необхідності розробки та прийняття Закону України «Про правовий моніторинг». Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». Випуск 24. 2017. С. 46-48. URL : <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/10549/10134>
12. Про оцінку впливу на довкілля. Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 29. Ст. 315.
13. Тернавська В. М., Василенко Л. О., Жукова О. Г. Екологізація будівельного законодавства: проблеми теорії і практики. Будівельне право: проблеми теорії і практики [зб. наук. пр.]. Матеріали Другої наук.-практ. конф., (Київ, 6 грудня 2018 р.) / Мін-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т будівн. і архіт-ри та ін. Київ-Тернопіль : «Економічна думка», 2018. С. 103-108.

References

1. *Puzikov, R. V.* (2013). Sredstva realizacii pravovoj politiki [The means of implementation of legal policy]. Vestnik Tambovskogo universiteta, 11 (127), 1-12 [in Russian]. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/sredstva-realizatsii-pravovoy-politiki>
2. *Gorokhov, D. B., Spektor E. I., Glazkova M. Ye.* (2007). Pravovoj monitoring: koncepciya i organizaciya [Legal monitoring: concept and organization]. Zhurnal rossijskogo prava, 5, 25-38 [in Russian]. URL : <https://cyberleninka.ru/article/v/pravovoy-monitoring-kontseptsiya-i-organizatsiya>
3. *Gradova, Yu. V.* (2012). Instytut pravovogo monitoryngu yak zasib optymizaciyi nacionalnoyi systemy zakonodavstva: konstytucijno-pravovyj aspekt [Institute of the legal monitoring as a mean of optimizing the national system of legislation: constitutional and legal aspect]. Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
4. *Onyshhuk, I.* (2016). Metodologichni pryncypy monitoryngu normatyvno-pravovykh aktiv [Methodological principles of monitoring the normative and legal acts.]. Visnyk Lvivskogo universytetu, 63, 10-17 [in Ukrainian].
5. *Kosovych, V. M.* (2012). Pravovyj monitoryng yak zasib vdoshkonalennya normatyvno-pravovykh aktiv Ukrainy [Legal monitoring as a mean of improving the normative and legal acts of Ukraine]. Naukovyj visnyk Lvivskogo derzhavnogo universytetu vnutrishnix sprav, 3, 31-44 [in Ukrainian]. URL : http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/03_2012/12kvmpau.pdf
6. *Nyzhnyk, N. R.* (2014). Pravovyj monitoryng yak neobxidna skladova zakonotvorchogo procesu [The legal monitoring as the necessary constituent of the lawmaking process]. Visnyk Central'noyi vyborchoyi komisiyi, 2 (29), 50-54 [in Ukrainian]. URL : http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2014_2/visnik2_2014_st_16.pdf
7. *Mal'ko, A. V., & Zaton'skiy, V. A.* (2015). Pravovaya politika: osnovy teorii i praktiki : uchebno-metodicheskiy kompleks [Legal policy: bases of theory and practice : educational and methodical complex]. Moskva : Prospekt [in Russian].
8. *Bogachova, O. V.* (2012). Zakonotvorennya: teoretyko-prykładni aspekty [Lawmaking: theoretical and applied aspects]. Kamyanecz'-Podil's'kyj: TOV «Drukarnya Ruta» [in Ukrainian].
9. *Metodychni rekomendaciyi schodo provedennya pravovoyi ekspertyzy proektiv normatyvno-pravovykh aktiv.* Postanova kolegiyi Ministerstva yustyciyi Ukrainy 21 lystopada 2000 roku № 41 [Guidelines for the legal examination of draft regulations. Resolution from November 21 2000 № 41] [in Ukrainian]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va041323-00>
10. *Pro zatverdzhennya Poryadku provedennya organamy yustyciyi perevirok stanu doderzhannya zakonodavstva pro derzhavnu reestraciyu normatyvno-pravovykh aktiv.* Nakaz Ministerstva yustyciyi Ukrainy 19 sichnya 2012 roku № 93/5 [On approval of the Order of realization by judicial authorities of inspections of the state of compliance of legislation on state registration of normative and legal acts. Order from January 19 2012 № 93/5]. Oficijnyj visnyk Ukrainy, 5 [in Ukrainian].
11. *Gradova, Yu. V.* (2017). Schodo neobxidnosti rozrobky ta pryjnyattya Zakonu Ukrainy «Pro pravovyj monitoryng» [About the necessity of development and passing the Law of Ukraine «On the legal monitoring»]. Visnyk Xarkiv's'kogo nacional'nogo universytetu imeni V. N. Karazina, 24, 46-48 [in Ukrainian]. URL : <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/10549/10134>
12. *Pro ocinku vplyvu na dovkillya.* Zakon Ukrainy pryiniaty 23 travnya 2017 roku № 2059-VIII [On environmental impact assessment. Law of Ukraine from May 23 2017 № 2059-VIII]. (2017, July 21). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 29, 315 [in Ukrainian].
13. *Ternavska, V. M., Vasylenko, L. O., Zhukova, O. G.* (2018). Ekologizaciya budivel'nogo zakonodavstva: problemy teorii i praktyky [Ecologization of building legislation : problems of theory and practice]. Construction law: problems of theory and practice: Proceedings of the Second Scientific and Practical Conference (pp. 103-108). – Kyiv-Ternopil : «Ekonomichna dumka» [in Ukrainian].

Тернавська В. М. Місце і роль правового моніторингу та правової експертизи в системі засобів правової політики

Стаття присвячена дослідженню природи юридичних засобів, за допомогою яких формується якісна та ефективна правова політика держави. Аналізуються різні інтерпретації понять «правовий моніторинг» і «правова експертиза». Визначаються способи і прийоми, що застосовуються під час моніторингу й експертизи фактичного стану законодавчої бази, які в сукупності сприяють підвищенню якості нормативно-правових актів та дозволяють проводити всебічний аналіз і прогнозування подальшого розвитку національної правової системи, де належним чином мають бути забезпечені основоположні права і свободи людини і громадянина. Наголошується на шкідливості нехтування прийомами моніторингу та експертизи, оскільки це призводить до ступору дії як самого нормативно-правового акта, так і до гальмування розвитку тих суспільних відносин, які цей правовий акт покликаний врегульовувати. Робиться висновок про те, що правовий моніторинг та правова експертиза є ефективними засобами формування і реалізації правової політики держави, дія яких спрямована на забезпечення належної якості нормативно-правових актів, що приймаються, та їх практичну реалізацію. Відзначається значення правового

моніторингу для демократизації державного управління, поінформованості громадськості про нормативні засади та стан розвитку правового життя, а також для підвищення рівня правосвідомості і правової культури суспільства. Пропонується активізувати роботу науки конституційного права у напрямку розробки концепції удосконалення нормотворчого процесу з метою вирішення сучасних проблем розвитку національного законодавства, на підставі якої має бути розроблено відповідний закон, яким передбачатиметься обов'язковість проведення правового моніторингу і правової експертизи як на стадії проектування законних та підзаконних нормативно-правових актів, так і на стадії правозастосування.

Ключові слова: правова політика, конституційно-правова політика, правові засоби, правовий моніторинг, правова експертиза.

Ternavska V. The place and role of legal monitoring and legal expertise in the system of means of legal policy

Modern legal policy of Ukraine has a row of strategic tasks, however all of them are sent to the achievement of general aim – modernizations of the national legal system, where legal means of arrangement of different spheres of activities of society will be used for the sake of the proper providing the legality and legal order, terms of free development of personality and realization in a complete measure his constitutional rights and freedoms.

At the same time, analyzing the state of legal life of Ukrainian society, it is possible to mark low efficiency of legal tools. The reason is seen in not high quality of rule-making process that takes place without the proper analysis of the state of socio-economic relations, consideration of the necessities of new post-industrial society, changes in public consciousness. Respectively, one of the priority directions of legal policy, in particular constitutional and legal policy, there should be an improvement of rule-making activity of public and local self-government authorities. The search of ways of improvement of rule-making process acquires the special actuality of the question of legislative determining and fixing the bendiness of the legal monitoring and legal expertise as effective means of realization of legal policy of the state on the stage of planning the normative and legal acts and also after they have inured.

The article is dedicated to the research of nature of legal means that assist to forming a quality and effective legal policy of the state. The different interpretations of concepts «legal monitoring» and «legal expertise» are analysed. There determined the methods and techniques that are used during the monitoring and expertising the actual state of legislative base, which jointly assist to increasing the quality of normative and legal acts and allow to conduct a comprehensive analysis and prognostication of the subsequent development of the national legal system, where the fundamental rights and freedoms of man and citizen should be properly provided. It is marked on harmfulness of ignoring the techniques of monitoring and expertise because it results in a stupor of action of normative and legal act and inhibits a development of those public relations, which this act is intended to regulate.

There concluded that the legal monitoring and legal expertise are effective means of forming and realizing the legal policy of the states, which aims to ensure the proper quality of normative and legal acts, that are accepted, and their practical realization. The value of the legal monitoring is marked for democratization of state administration, public awareness about normative basis and state of development of legal life, and also for the increasing the level of sense of justice and legal culture of society on the whole.

It is suggested to activate a work of constitutional law science at direction of developing a conception of improving the rule-making process with the aim of solving the modern problems of national legislation development, on the basis of which a corresponding law should be worked out that will provide for the binding nature of legal monitoring and legal expertise both on the stage of planning the legal and subordinate normative and legal acts and on the stage of enforcement.

Key words: legal policy, constitutional and legal policy, legal means, legal monitoring, legal expertise.

DOI: 10.33.66.3/2524-017X-2019-10-274-279